

Juhlapuhe

Kuopion kaupungin itsenäisyyspäiväjuhlassa 6.12.2018

Kuopion Musiikkikeskus

Arvoisat sotiemme veteraanit, hyvät naiset ja herrat.

Katson taaksepäin, muistan asioita kuudenkymmenenkolmen ajastajan takaa. Pystyn todistamaan varmasti ensimmäisten muistojeni olevan vuosilta 1955 ja -56, kun olin kahden vanha. Äiti makasi vuoteessa hiljaa paikallaan omien vanhempiensa kotona Helsingin Kulosaassa; muistan, kuinka hän ei saanut liikkua, ettei pikkuveljeäni olisi kohdannut keskenmeno, kuten salaperäistä hahmoa vuotta aiemmin, häntä, jota emme koskaan tulleet tuntemaan. Veli syntyi vuoden -56 alkukeväästä varhaisena keskosena, mutta pystyttiin pelastamaan jo tuolloisella hoitotekniikalla.

Toinen mielikuvani on lelu: punainen, puusta tehty lähes metrinen kuorma-auto, jonka lavalle mahduin leikeissäni. Värit viehättivät voimakkuudellaan minua, keltaiset pyörät ja ajovalot muistoissani todistavat, ettei menneisyys ollut valokuvien mustaharmaavalkoinen sävyltään. Perinteisessä joulukuusessamme, jonka alta autopaketti löytyi, oli elävät kynttilät. Vietimme harvinaista kyllä aattoa vuonna -55 kotona, emmekä äitini vanhempien luona. Isän leskeksi jäänyt äiti ja sisar olivat eri syistä aika omiin oloihinsa vetäytyneitä, mutta olivat tuona jouluiltana kanssamme. Sen sijaan oman äitimme lapsuudenkodissa puolestaan vallitsi jouluisin riemu ja temmelys, kun oli enoja ja tätejä sekä Tomi-bokseri, suuri lasten ystävä.

Kuinka monessa perheessä onkaan kautta aikojen pohdittu, kumman vanhemman sukua tavataan jouluna, varsinkin kun muuttoliike maamme kaupunkeihin ja myös ulkomaille oli alkanut tapahtua. Me olimme kaikki helsinkiläisiä, joten pyhien tapaamisiin vakiintui käytäntö, meille pienille veljeksille tuttu ja turvallinen.

Tavat ja traditiot sitovat parhaimmillaan meitä toisiimme. Perheet, suvut ja kansat saavat niistä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, joka kantaa yli vaikeittenkin aikojen. Itsenäisen Suomen syntyä edelsi pursuava tarve luoda kansallisia perinteitä. Esimerkiksi moni joululauluista, joita nykyään laulamme, on peräisin tuolta aikakaudelta, 1800-luvun loppupuolelta seuraavan vuosisadan alkuvuosiin.

Mutta itsenäisyyden idea oli irtiotto. Halu itsenäistymiseen on ollut, ja on aina, lähteä vapaana omille matkoilleen. Nousemme teineinä perhettämme vastaan – jollemme yhtään kapinoi, saatamme jäädä tahdottomiksi. Suomi koki valtiona joutuvansa neuvottelemaan liian monista asioista kaukaisen hallitsijan kanssa. Sortovuodet tulivat arvaamatta, tuntui, että rangaistiin kohtuuttomasti, vaikka oli toimittu mallikkaasti tsaarin Venäjän autonomisena osana. Maamme oli kuin aikuistuva nuori, joka halusi itse päättää uudesta suunnastaan. Merkit näkyivät jo varhemmin, 1800-luvun puolivälin jälkeen mietittiin kansallislaulua, harrastettiin suomen kieltä. Yllättävää oli, että maailman ratkoessa kiihkeitä kysymyksiä aivan muilla rintamilla ensimmäisessä maailmansodassa, itsenäisyys saatiin taistelematta. Tsaari oli poistettu kuvioista, eikä Venäjän uudella, sekavalla hallinnolla ollut meille aikaa.

Mutta mitä sata vuotta sitten tapahtui, oli meille kansallinen tragedia. Tuosta ajasta ja sen väkivaltaisista toimista on puhuttu paljon. Henkistä parantumista on pidetty suoranaishenkeä, eikä vaikutukseltaan vähäisenä yhteistä halua puolustaa maata seuraavassa suursodassa. Vielä tänään, sukupolvien päästä, haetaan molemminpuolista anteeksiannon henkeä, vaikka, kuten Tieto-Finlandialla palkittu Seppo Aalto toteaa, kukaan tuolloin sotineista ei ole enää joukossamme.

Kun puhuin muistista, viitataan sillä myös koko itsenäisyytemme ajan eri olosuhteiden muutokseen. Ei tarvitse ajatella kuin kommunikaatiotapoja, kun huomaa, miten toisenlaisessa maailmassa 101 vuotta sitten elettiin. Eri kokeilujen jälkeen yleisradiotoiminta alkoi Suomessa vasta vuonna 1926, radiota tai radiouutisia ei siis runsas sata vuotta sitten vielä kuultu. Puhelin oli ollut siellä täällä käytettävissä jo 1800-luvun loppupuolella, mutta vasta Helsingin automaattikeskuksen valmistumisesta vuonna 1922 lähti varteenotettava puheluliikenteen käyttömahdollisuus yleistymään. Suusta suuhun, sähkötyksellä, kirjeitse sekä tietysti sanomalehtiä lukemalla levisi tieto. Ja aina lauluin, myös taistelulauluin. Oman sotamme aikana sama tarttuva melodia kelpasi niin punaisille kuin valkoisillekin, sanat vain vaihdettiin.

Elämän kovuus oli itsenäisyyden alkuvuosina luonnollista, kun antibiootteja ei vielä ollut ja pula kaikesta saattoi kausittain olla suurta. Äitini vanhemmat menettivät keuhkotautiin vanhimman tyttärensä tämän ollessa vain kahdeksanvuotias. Lasten kuolemat olivat nykyistä paljon yleisempiä, eivätkä ne tavallisesti musertaneet perhettä. Kuuden vanha äitini sai aikanaan liudan pikkusisaruksia, niitä, joiden kanssa minäkin aikanaan sitten joulua vietin, kuten aiemmin kerroin. Ja kaikki kesät mökillä Turun saaristossa. Isovanhempani olivat siellä niitä mökkeilypioneereja 50-luvun alussa.

Musiikki antoi vuosisadan vaihteessa voimaa. Suomea sävellettiin. Varsinkin Sibeliuksen tuotanto levisi maailmalle jo ennen itsenäisyytemme aikaa, niin itään kuin länteenkin. Tosin Keski-Euroopassa ja Ranskassa oltiin epäilevämpiä hänen musiikkinsa laadusta. Aikanaan radio ja levyt mahdollistivat sävelmien kuulemisen muutoinkin kuin konserteissa, mutta kuvitelkaapa, miten erilainen oli koko kulttuurielämän rakenne, kun mitään kuullakseen piti varta vasten mennä niin konsertteihin, teattereihin, iltamiin kuin ravintoloihinkin saadakseen nauttia eri taiteenalojen elävistä esityksistä; muuten jäi vain kuulopuheiden ja lehtikirjoitusten varaan. Kerronpa pienen salaisuuden: kaikkea maailman hyvää musiikkia ei ole edelleenkään levytetty...

Ensi viikolla, torstaina, kolmantenatoista joulukuuta, Musiikkikeskuksen salissa esitetään Leevi Madetojan toinen sinfonia, jonka kantaesityksestä Helsingissä Robert Kajanuksen johtamana tulee seitsemäntenätoista päivänä sata vuotta. Moni ei teosta lie kuullut. Sen kytkös sisällissotaamme on vavahduttava: Yrjö-veljen ja myös ystävän, Toivo Kuulan, kuolemien sanotaan vaikuttaneen sinfonian epilogiin.

Hyvin vaikuttava tekijä kaiken suomalaisen luovuuden ja teollisen kehityksen mahdollistajana on ollut koulutuksemme huolellinen vaaliminen. Jos vain ihmiskunta sen ymmärtäisi, olisi koulutus paras tie taistella maailman nykyisiä, ylitsepääsemättömiltä tuntuvia ongelmia vastaan. Koulu kuuluisi kaikille, erityisesti köyhille, varsinkin tytöille ja nuorille naisille. Mutta kohtaamme vielä paljon vanhakantaisiin tapoihin ja rahan valtaan liittyvää vastustusta tässä, vaikka voidaan osoittaa koulutuksen vähentävän ihmiskunnan väestönkasvua, lisäävän kykyä selviytyä ja ryhtyä toimiin ilmastonmuutoksen uhkaa vastaan.

Elämme maassa, jossa kirkko ja eri uskonnot toimivat myönteisessä hengessä tietoyhteiskunnan kanssa. Emme joudu pelkäämään, vaikka ajattelisimme uskonasioista tai politiikasta naapurimme kanssa toisin. Monessa muussa paikassa maapallolla ajatustensa ilmaisu on vaarallista, ja se tuntuu hyvin selkeästi kytkeytyvän kouluttamattomuuteen, tiedon puutteeseen. Meidän on Suomessa vaalittava aarrettamme, emme saa päästää vihaa jakamaan kansaamme. Emme saa antaa totuuden jälkeisen hengen luikerrella myrkyttämään valheella elämäämme.

Tieto ja taito ovat olleet ohjaamassa Suomea vaarojen vesillä. Olemme voineet olla saavutuksistamme ja sivistyksestämme ylpeitä. Yhteiskuntamme monimuotoistuu ja monipuolistuu jatkuvasti. Kasvaminen humaniksi ihmiseksi tapahtuu edelleen neljännesvuosisadan kvartaaleissa, ei lyhytjäteisemmin. Rakennusaineiksi tarvitaan niin hengen- kuin ruumiinkulttuurin vaalimista. Taitoaineiden, kulttuurilaitosten ja terveen

liikkumisen merkitys on tässä valtava. Myös se, joka lähtee tutkimuksen tai liike-elämän palvelukseen, saa todistetusti aivoilleen ravintoa esimerkiksi musiikin harrastamisesta. Taito, taide ja tiede ovat ihmisen suuri tutkimusmatka kohti parempaa tulevaisuutta, parempaa ihmisyyttä. Talous palvelkoon tätä tietä ja sillä kulkemista; ei, kuten nykyään erehdytään luulemaan, että taiteen ja tieteen sekä taitamisen tulisi palvella taloutta.

Suomen yliopistot ovat upea laivasto tiedon merellä, ja jokainen tärkeä lukiomme, ei yksikään toistaan vähämerkityksellisempi, tuovat laivoille uusia matruuseja. Tuota tiedon merta seilaavat pienimmätkin kyläkoulut arvokasta saalista pyytämässä, jotta maamme menestyisi edelleen, oleellisten asioiden tärkeyden muistaen.

Kasvumme pitää olla humaania, ettemme menettäisi itseämme väärin houkutusien syövereihin. Olkaamme uteliaita, kekseliäitä, olkoon meillä pitkäjänteisyyttä ja sielussamme palo!

Kiitän osakseni tulleesta Kuopion kaupungin huomionosoituksesta. Käyntini täällä alkoivat jo 70-luvulla vierailukonserttien muodossa. Kun vettä oli joka puolella, petti suuntavaistoni torin ympäristössä monet kerrat, kunnes hieno maamerkki, Musiikkikeskus, nousi tähän komeaan kulttuuri- ja koulukaupunkiin.

Muutin tänne 22 vuotta sitten, ja olen saanut elää täällä tähänastisen elämäni onnellisinta aikaa. Olen siitä hyvin kiitollinen perheelleni, läheisillemme ja ystävillemme, sekä tälle kauniille kaupungille, joka on ottanut neljännen polven helsinkiläispojan niin lämpimästi vastaan.

Kiitos, Kuopio!

Toivotan meille kuopiolaisille, suomalaisille ja koko kansallemme hyvää itsenäisyyspäivää.